

Educar en pau per la pau

Pere Segura

Una reflexió biopsicològica al voltant de la violència ens porta a la necessitat de fer-nos càrrec dels nostres instints i tendències per fer-los madurar i "humanitzar-los". Això significa portar la vida humana a la vivència dels valors cabdals centrats en la veritat, la bellesa i la bondat. Els pioners de l'escola nova, com ara Decroly, i els pioners de la resolució dels conflictes humans per mitjans no violents, com ara Gandhi en les seves experiències de Sud-àfrica o la Comunitat de La Borie, amb la seva escola, conflueixen en les bases d'una educació per a la pau. La guerra conculca els valors fonamentals de la humanitat, però la pau va més enllà de l'absència de guerres. Ens cal una obertura simbòlica que acompanyi la nostra experiència vital desplegada d'humanitat.

1. Espectacle

"Les millors fotografies del segle XX".

Sota aquest títol. Sense colors, les millors! Conserveu-les, sembla voler dir-nos l'editor. En són testimoni. El món les ha valorades. Moltes han estat guardonades. La majoria han deturat la imatge de l'agressió i de la violència: execucions, assassinats, fets de guerra. Entre una i una altra, accidents de terribles conseqüències per a la vida humana...

Estan bé per col·locar-les totes en portada. Albert Einstein traient tres pams de llengua a tot un segle.

I hom és pregunta: Què representa aquest llibre: sensibilitat o espectacle?

Observació d'un dia a la Rambla:

Pintors al terra, músics al carrer, i un mag --diguem-li així. Al seu voltant, s'ha cixamplat el cercle. La màgia recull al seu voltant el magí dels humans, un magí ambivalent; un magí que, davant el mag, tant vol perpetuar les associacions de base irracional, com descobrir amb perspicàcia la capacitat per "fer trampes".

Un home s'acosta, imatge de la marginació ciutadana, un xic begut, i planta cara al professional del trucatge. Ningú no és mou. Un nou additament a l'espectacle: entre vacil·lant i ferm, el recentment arribat balbucejia la seva agressivitat. Algú, primer amb la veu, després amb el gest, el vol fer fora. Però el cercle no s'obre i, quan foragitador i foragitat són uns metres enfora del cercle amb alguna empenta, el cercle és mou, els espectadors gairebé muts formen una nova rotllana...; ara, al voltant de la baralla, el mag gairebé resta sol... Quina màgia exerceix el nou espectacle?...

Aporto aquests fets com a teló de fons a l'hora d'enfocar l'agressivitat i la violència que, segons s'acostuma a dir, respirem més que mai.

Si recorrem les diverses disciplines intel·lectuals, prou en trobarem, d'explicacions i de suggeriments, però aquest tema restarà al davant parlant-nos ben paleament de les nostres limitacions humanes. I crec que la consciència de les nostres limitacions, fins i tot limitacions en l'intel·ligible, aquesta consciència amb el seu capteniment, acompanya el secret de la nostra força i ens pot ajudar a bas-tir un món més actiu en les alternatives a la violència.

2. Biopsicologia

Com a estudiós de la biologia, puc veure que aquesta és un xic dura amb nosaltres. Ens insinua que som l'única criatura subjecte d'autodomesticació.

Els animals que hem domesticat han perdut bon tros del seu natural si els comparem amb els seus parents que conserven la salvatgia.

Tanmateix, i paradoxalment per al nostre bé, la biologia ens marca camins d'autodomesticació, vull dir de mestratge de l'instint, fins i tot de reducció de l'instint, quan no ens assenjala les estratègies de comportament que fem servir en la manera d'assolir el nivell natural que ens és propi.

En nosaltres, l'agressió intraespecífica ha arribat a ser problemàtica pel fet que la inhibició de matar --que existia certament des de l'origen en l'home-- ja no té cap eficàcia, a causa del desenvolupament de les armes, que permeten de matar sense tenir contacte directe amb l'adversari. Fins al moment, no ha estat possible de substituir el sentiment instintiu inhibidor per un imperatiu moral reconegut per tots. L'agressió és dirigida, com a comportament instintiu en el sistema ner-

viós central, per una producció endògena d'excitacions, i no pot ser simplement reprimida; per això, cal saber conuiu-hi i contenir-la, com contenim el fet de rascar-nos la picor, i no només contenir-la, sinó que cal canalitzar la seva energia de forma positiva i també cal estudiar l'orientació i la canalització en formes ritualitzades de lluita ...

Davant aquestes consideracions de la biologia, hom recorda les paraules d'aquell pilot, Saint Exupéry, en boca de la guineu amiga del Petit Príncep: "Si vols fer-me amiga, m'hauràs de domesticar", i això de domesticar és cosa de ritus. "Els ritus... són cosa massa oblidada..." I és veritat, que calen rituals d'iniciació humana.

L'ésser humà és un misteri davant les possibilitats d'agressió. Per què diem que és bèstia qui és capaç de torturar i no s'immuta? És que ho fan, això, les bèsties?

No és domesticació ni insensibilització, per exemple, la "civilitzada" manera de matar-ne centenars de milers, a distància, prement un botó. Per això, restem espectadors o expectants esporuguits? La gran por.

Ja no val submergir-nos, després d'un treball més o menys alienant, més o menys realitzador, en un oceà de distraccions, pampallugues o màquines de remenar gent. Se'ns ha acabat fer-nos els distrets. Se'ns ha d'acabar també el joc de la biga i de la palla, el joc de dividir el món en bons i dolents, per apuntar-nos als primers i projectar els nostres fantasmes enfora, per bé que els talibans de torn o els violadors de carrer o l'alternativa de poder ens puguin servir de pantalla per a una possible posició paranoide col·lectiva. Se'ns ha acabat el joc d'anar repartint papers de salvador, perseguidor i víctima. Se'ns estan acabant moltes trampes o estratègies de justificació, racionalització, projecció i regressió.

Ens queda obert el camí de la conscienciació i de la iniciació humana.

Naixem immadurs i amb un llarg període d'aprenentatge pel davant. Biologia i psicologia, també aquí, ens aporten explicacions. És curiosa l'afirmació que l'encuny, l'empremta de certes característiques específiques bàsiques de comportament, en els animals, és possible en el període previ a l'aparició de la por.

Tant la nostra por, com el nostre encuny, com el nostre aprenentatge tenen característiques pròpies.

Immadurs com naixem, som projectats sovint ben aviat cap a un èxit competitiu revestit de poder, prestigi i glòria. Si cap aquí adrecem la nostra agressivitat, tal volta no farem més que compensar o sobrecompensar un sentiment radical d'inferioritat. No hi ha més èxit, més sortida, per a les nostres angoixes que fer-nos càrrec responsablement de la nostra genuïnitat. Sí no és així, vet aquí que els somnis amb el seu estol d'imatges continuaran dient-nos que, hem confinat l'a-

nimal en l'inconscient. No és estrany reunir, amb els somnis dels humans, imatges per a omplir un zoològic, si se'm permet l'exageració.

La traducció d'aquestes imatges en pel·lícules o fets externs pot ser motiu d'imitació selectiva en el període d'aprenentatge o de modelat de conducta. I, quan deixem de ser criatures? Ens creiem massa fàcilment que el càstig moralitzador de les escenes finals aconsegueix d'evitar-ne eficaçment la imitació. No podem dir alegrement que les imatges de la violència li serveixin de drenatge.

I la civilització de l'èxit fals --de la falsa sortida-- genera violència. Fins i tot grups violents, especialment entre els joves. Mentre els uns posen "un tigre en su motor" o renten "más blanco..." que Ponç Pilat, amb la pregunta als llavis d'una relativització postmoderna, "quid est veritas"; mentre no els abandona el desodorant, el ferum de la violència s'olora de tant en tant en els grups primaris de violència, com aquells "àngels de l'infern", i en les pors generadores de conflictes de reconeixement d'identitat, de supervivència o d'altres menes.

Aquells "àngels de l'infern" havien après, més bé que ningú, la incivilitzada "oposició per sistema". Ja en un terrible cercle viciós, del que es ressenten i allò que odien aquests grups primaris amb l'odi més amarg --ens diuen els estudiosos del fenomen-- és l'ordre social existent en el qual no aprenen a ubicar-se, també per la insuficiència d'aquest ordre. Són paranoïdes, en el sentit que sempre estan alertes a totes les "provocacions" que els donen peu a una instantània i implacable venjança. Així, qualsevol diferència d'opinió o qualsevol oposició es considera com un insult, i estan disposats a enfrontar-se a aquell que, d'aquesta manera, segons senten, posa a prova la seva capacitat d'anorrear l'"enemic".

No desitgen l'ordre, sinó un espai i temps per a considerar i donar voltes a allò que han hagut d'empassar-se.

"Era un sentiment nerviós -escriu un autor a propòsit d'aquells "àngels de l'infern"- de qui es precipita en una caiguda, una mesquina espècie d'angoixa que sempre és el resultat de guerres; el sentit que el temps es troba en tensió i s'apropa als límits del fatalisme". (21)

Podem qualificar-los d'antisocials, d'automarginats, però són l'ombra d'una cultura.

Cal saber mirar l'ombra, el conflictiu, el no resolt. Rilke deia que els nostres fantasmes estan esperant una mirada de comprensió per canviar i convertir-se en companyia amable. Cal saber mirar l'ombra abans d'apel·lar a l'imperi de la llei.

L'emersió de la consciència no és el mateix que bastir codis legals. L'emersió de la consciència no és empresonar-la en ideologies, en esquemes mentals. L'ànima

pot acompanyar el Dante en el camí de la conscienciació, però cal veure si en superfície un Jo estrany, campa per les seves, fent trapellereries amb la seva arma, la raó.

Podem guardar, els humans, el cervell d'Einstein per a la posteritat, la seva llengua queda immortalitzada en la fotografia davant d'aquell llibre que recull les millors fotografies del segle XX.

La raó construeix lleis. Amb les lleis a la mà podem dir que "això no val" quan algú mata o simplement agredeix sense complir les "regles del joc". Els humans hem construït normes pel matar. Juguem a lleis. La llei ha arribat per a alguns a ser l'ésser suprem a l'abast quan el sentit de transcendència o la consciència de les limitacions humanes destorben un Jo assedegat de poder i prestigi. La devesa raó entronitzada a Nôtre Dame. La llei arriba a ofegar l'esperit. Sant Pau en feia l'advertiment als romans. Si algú es queixa, se li respon "dura lex, sed lex". La remor de les aigües de la vida respon: "Summum jus, summa injuria", que en lliure traducció vindria a ser: "Suprem jou, suprema injuria". No és bo convertir-nos en bous en vies de castració. Tanmateix, la llei esdevé necessària si no escoltem l'esperit.

Mn. Jordi Sales, historiador de La Roca del Vallés i del seu castell, en un determinat punt del seu estudi reflexiona: "Els pobles amb castell tenen una especial fesomia ..." I no es referia només al paisatge. Quins són els castells actuals? Quines les posicions irreductibles?

No hi ha, en el camí de resoldre els problemes de la pau, pitjor camí que els diàlegs de sords que enverinen el discurs entretingut dels humans en general, i no només el dels executius, gestors o polítics institucionalitzats en deformacions professionals, en les petites potències o en les, així dites, superpotències.

Cal reconèixer que la nostra civilització, com la dels castells, com la de les piràmides, com d'altres, ha entrat en crisi.

En el moment de trànsit de civilitzacions, sabem que no serà la revolució tecnològica la que ens salvi de les conseqüències no volgudes de la revolució industrial, com tampoc aquesta no ens ha salvat de les conseqüències d'altres revolucions. Les revolucions no són més que això: donar voltes a la mateixa roda. Qui pugui mirar amb més perspectiva que ens digui si el tren va per un renovat esforç d'emergència de la consciència o és que entrem en via morta. Aquest renovat esforç ha d'ésser un nou humanisme, però senzill, lúcid, obert al transcendent..., obert a redempció. Es va consagrar com a homo sapiens, "l'homo technicus"; cal obrir pas a un "homo ethicus", però batejat i convers en "homo patiens".

3. Valors i violència

Parlar de formació, d'educació, suposa tenir la mirada posada en els infants, en la seva vida i esperances. Una mirada amable, profunda i responsable. Suposa sentir el contagi de l'emoció dels grans educadors. Com ara l'emoció clarivident que feia exclamar Ovidi Decroly: "En la preparació dels joves, tasca en la qual tot home ha de participar, es troba l'únic camí d'un esdevenidor en el qual la justícia i el dret en la solidaritat del treball escombraran tota força cega i iniquitat".

Tenir la mirada posada en els infants... Són terribles les mirades dels nens que no han conegut altre entorn que les guerres; dels que en pateixen en el seu cos les conseqüències. Les mirades perplexes i perdudes, davant la violència. També les dels infants jugant amb les restes de bombardejos. Com serà la formació dels fills i filles de tants anys de violència? Les mans dels infants del món van plenes, en els seus jocs, d'"objectes" sortits de les nostres deformacions, de les nostres experiències dissortades, sovint terribles. I, de totes, l'experiència més inhumana del segle que vivim: la violència.

Fàcilment, en nomenar la violència, passen pel nostre magí un torrent d'imatges viscudes o de noticiari, que ens parlen de terrorisme, d'escenes de camps de batalla, de manifestacions violentes, de tortura, de l'horrorós percentatge de famolencs... Però no en podem deturar aquí el mostrar, seria una evasió de responsabilitats. Tot això és conseqüència d'una altra sèrie de violències, de vegades "pacíficament" establertes.

L'ésser humà, "subjecte i mesura de la formació i educació", és també "subjecte i mesura de la violència", en la mesura que no assumeix el seu destí i es lliura al carpe diem de la pràctica diària buida de sentit.

Salvem el Bé, la Veritat, la Bondat. L'home pot patir violència en el cos, però també en els béns essencials de l'esperit.

Violenten la veritat, les ideologies que ho comprenen tot. El prejudici mental. La societat que escriu molt, llegeix molt, discuteix molt, parla molt, i fa poc. El verbalisme i les justificacions. O bé: "Reconec l'error, però si me'l fas veure ets un depressiu o depriment". L'anàlisi mecanicista i pragmàtic que acaba preguntant-se davant el cadàver: "...i que és la veritat?".

Tal volta no sigui la mentida, o no només, sinó l'orgull de saber el pitjor enemic de la veritat; o aquest, la gran mentida, "el pare de la mentida" té nom de portador de llum, Llucifer.

Violenta la bellesa, el funcionalisme, el fet de substituir-la per imatges de buidor existencial, laopotència de l'humanisme com a darrera realitat allunyada

de la natura. Violenta la bellesa, la cosificació útil. Violenta la bellesa, la manca d'espais oberts a la possibilitat de silenci i contemplació.

Violenta la voluntat de servei i el bé, l'escalada als petits i grans llocs de poder. La mitificació del que "ha arribat" a ells. El solipsisme de l'ús i l'abús de la influència i del poder. Violenta el bé, qui el substitueix per una necessitat creada i passatgera. Qui exagera la importància de la possessió per sobre de l'alegria del do. Violenta el bé, el descrèdit de la vinculació compromesa. Violenta el bé, l'empressonament de l'esperit.

Amb facilitat és crítica massa els joves perquè no volen saber gaires coses dels motlles de la societat que els oferim. Cal que vegin, en nosaltres i en les nostres obres, el testimoni que el món és suficientment bo, que no opera en ells la por a un món estrany; que els valorem i els guiem perquè deixin també ells un món més bonic de com l'han trobat, com deia Baden Powell.

I cal prevenir que la violència no arribi als infants. La violència arriba als infants quan pateixen com un pes d'"estar a sobre", de la nostra influència. O quan es veuen orfes de la presència d'una autoritat feta do, senzillesa, motivació i referent de la recerca de sentit. Quan els sobrecarreguem amb els nostres esquemes mentals. Quan a les escoles aprenen moltes coses, però no aprenen a aprendre i a posar les persones per sobre de les coses. Quan, com hem dit, pensament i acció caminen dissociats des dels primers anys.

L'educador no violent és un servidor de la veritat, de la bellesa i del bé en si mateix i en aquells als quals educa. I un respecte meravellat i misericordiós per tot allò que viu i que emergeix i es rep en cada generació, alena tota obra educativa. És curiós de remarcar com les experiències dels educadors no violents els han fet trobar gairebé espontàniament les línies de l'escola activa.

És com dir que, si eduquem com cal, educarem per a la Pau, que és quelcom més que educar per al desarmament i per evitar la guerra.

4. O. Decroly

Pioner entre els reformadors de la tasca educadora, animà el seu treball, les seves realitzacions --Institut Decroly, Escola Decroly, Bruxelles-- i la seva penetrant personalitat, amb un enorme respecte per la veritat educativa:

"L'erreur constant est de vouloir faire du définitif, d'immuable. L'oeuvre de l'éducation, plus que toute autre oeuvre humaine doit être souple, plastique, capable d'évolution". Cap pretext de tancar la veritat. Fins i tot el seu mètode, nom que de cap manera li agradava, es troba impregnat tot ell de dinamisme de la vida. És cèlebre, el seu lema: Par la vie, pour la vie.

La lluita contra el verbalisme, la necessitat d'acoblar-se en tot moment a la vitalitat dinàmica de l'infant, la seva constant petició que la vida penetri a l'escola i aquesta entri en la vida. L'amor per la natura --educadora per excel·lència. Tots els seus principis embolcallen un clar respecte i coneixement de la realitat de l'infant.

"Ne sont pas des absurdités que de vouloir réaliser l'école dans la vie, dans une caserne sans vie avec un enseignement de choses inertes? N'est-ce pas un nonsens que de prétendre favoriser l'évolution des facultés de l'enfant en le condamnant à l'immobilité et au silence pendant les meilleurs heures du jour et les plus belles années de son existence?"

La seva denúncia contra la violència de l'escola establerta no pot ser més eloqüent. I com sabem, la motivació a partir dels centres d'interès defugia l'artificialitat i volia respectar la vida. El pensament i l'expressió en l'acció interconnectats.

"Lorsque l'enfant entrera a l'école... il s'initiera aux faits principaux de l'origine et de l'extension de la vie par des moyens qui susciteront en lui, la curiosité, l'admiration et le respect de tout de qui est vivant."

5. Gandhi

És en aquest punt és extremadament suggerent de llegir l'autobiografia de Gandhi. A la part IV, on descriuen les experiències a Sud-àfrica, trobem pàgines eloqüents pel que fa a l'educació de l'esperit.

Vet aquí com descriu el fonament de l'educació:

"Vaig decidir viure amb ells les vint-i-quatre hores del dia, com un pare. Vaig considerar la formació del caràcter, el fonament essencial de l'educació, i que si aquest fonament estava ben delimitat, podia jo estar segur que els joves podien aprendre totes les coses per si mateixos amb l'ajuda d'amics".

L'educació no violenta apunta al centre de la personalitat on respecta el creixement allà descobert pel mestre que de debò conviu i transmet i comunica vida als "alumnes".

El treball manual i el contacte amb la natura, factors primordials en l'equilibri de la personalitat, eren presents a la granja Tolstoi. D'altra banda, la figura del mestre era la d'un servidor i cooperador. Vet aquí com descriu aquest altre principi de l'educació no violenta: "Haviem establert la regla que no exigiríem als joves fer quelcom que els mestres no fessin i, com a conseqüència, sempre que se'ls sol·licitava que complissin una tasca, hi havia un mestre cooperant i treballant amb ells. Per tant, tot el que aprenien ho aprenien pràcticament".

L'educació no violenta és eminentment "activa". Anotem fins i tot a propòsit de l'educació "literària": "La lectura era una obligació per a ells, però el fet d'escoltar-me podia ser un plaer sempre que no els avorrís en voler fer la meua explicació massa interessant. Per les preguntes que la meua conversa suscitava en ells, jo tenia la mesura del nivell de captació."

És curiós remarcar com l'apòstol de la no-violència descobreix les línies de l'educació anomenada nova o activa. És costum en aquestes escoles no dependre dels "llibres de text", en tot cas al costat d'altres documents, per tal d'elaborar textos propis. Gandhi atribuïa escàs valor als llibres de text. El mestre havia de ser un llibre obert i vivent. "En relació als textos escolars, dels quals sentim a parlar tant, no sentia la seva necessitat. No considerava necessari aclaparar els estudiants amb quantitat de llibres. Sempre vaig considerar que el veritable llibre de text per a l'alumne és el seu mestre. Tinc ben pocs records del que els meus mestres em varen ensenyar en els llibres; tanmateix, són ben vives en mi encara les coses que em varen ensenyar independentment de les classes."

Gandhi titula la seva biografia *Les meves experiències amb la veritat*. On aquestes experiències prenen més gran força és en l'educació de l'esperit: la força de la veritat, la comunicació de vida (a la base de la no-violència) s'hi troben totalment presents:

"Així com l'educació física cal que es faci a través d'exercicis físics, i la intel·lectual, a través de l'exercici de l'intel·lecte; l'educació espiritual necessita exercici espiritual, i aquests depenen genuïnament de la vida i del caràcter del mestre."

"Si un mestre està situat a milles de distància dels seus alumnes, els pot arribar l'educació si els arriba l'exemple d'una forma de vida. Hauria estat impossible per a mi intentar ensenyar els meus alumnes a dir la veritat si jo hagués estat un mentider. Un mestre covard no aconseguirà que els seus alumnes siguin valents; un estrany pel que fa a l'autocontrol i el capteniment mai podrà ensenyar aquestes coses i el seu gran valor als seus alumnes. Així vaig descobrir que havia de convertir-me permanentment en matèria de lliçó per als nois i noies que vivien amb mi. I és així que es varen convertir en els meus mestres, i vaig aprendre que havia de viure en tota honestedat, encara que fos només per ells..."

En alguna comptada ocasió, va fer ús de mitjans violents, en el sentit de càstig corporal. I llavors, vet aquí la seva "experiència" i la seva confessió: "Estava tremolant quan el vaig castigar... Ell plorava, no perquè li fes mal el cop, sinó perquè notava la meua pena a recórrer a recurs tan violent. Mai més, després d'aquest incident, va desobeir, però encara em penedeixo d'aquesta violència. Temo que aquest dia vaig fer, davant d'ell, una exhibició, no de l'esperit, sinó de la brutalitat que hi ha en mi."

Dia rere dia augmentava la consciència de la responsabilitat enorme de tot educador i de la dificultat de la tasca: "Si jo havia d'ésser el seu veritable mestre i cuidador, era necessari que commogués els seus cors. Havia de compartir les seves penes i alegries, havia de donar-los suport a l'hora de resoldre els problemes als quals feien front, i havia de facilitar el camí adient a les aspiracions que la seva joventesa feia néixer".

En aquest clima de compenetració i corresponsabilitat, arribà Gandhi a emprar la penitència sobre ell mateix abans que el càstig. Sentia que el mestre era el responsable en certa mesura de la "caiguda" de l'alumne. Als coneixedors de l'esperit que animava Gandhi en les seves accions no violentes, no els estranyarà que en aquest clima de corresponsabilitat pel mal --clau també de la no-violència activa-- arribés a aplicar-se la penitència del dejuni, amb --sorprenent?-- eficàcia, per cert. Tanmateix, vet aquí el seu advertiment: "No és el meu propòsit deduir d'aquests esdeveniments que és un deure de part del mestre jejunar cada vegada que es produeix una acció desencaminada, dolenta dels seus alumnes. Crec, però, que en algunes ocasions s'imposa aquesta mesura dràstica, que pressuposa una clara visió dels fets i una veritable fortalesa espiritual. On no hi ha un veritable afecte entre mestre i alumne, on una acció dolenta de l'alumne no commou totalment el mestre, el dejuni està fora de lloc, i fins i tot podria resultar contra-productent".

A Occident traduïm malament per "no violència" el que per a Gandhi significava "força de l'esperit i de la veritat" en la paraula hindú sathyagraha.

"En el decurs de la meva tasca d'impartir educació espiritual als nois i noies que estaven sota la meva cura, vaig arribar a comprendre cada vegada millor el poder de l'esperit."

6. La Communauté de l'Arche

"Dona'ns el respecte meravellat i misericordiós per tot allò que viu..."

Així prega aquesta comunitat.

Fundada per Lanza del Vasto, apropant-se el centenari de la seva existència, a La Borie Noble, l'Herault (França), es dedica a l'estudi i pràctica de la no-violència. Segueix un estil de vida que sigui una acció directa no violenta permanent. Mitjançant una vida senzilla, natural, treballadora, fraterna i a l'abast de tothom, els "companyans" de l'Arche reuneixen famílies, gent casada i no casada que vol experimentar a petita escala les possibilitats d'una societat lliure de violència. Per tant, lliure de competitivitats absurdes, de la multiplicació artificial de necessitats, de la recerca del propi profit i de l'obtenció d'una situació privilegiada. En aquestes situacions emergeix la por en la desconfiança de no poder defensar els

propis interessos. Si alguns renunciem a la riquesa, a la acumulació i es guanyen el pa i l'essencial per a ells i la seva família, de manera que en la interrelació comunitària es mantingui la convivència, l'ajuda mútua i la no-explotació dels més febles, la fortalesa dels vincles, la fraternitat solidària, fins la festa col·lectiva, llavors es pot traçar el camí per aprendre la no-violència.

Aquesta comunitat, que vol ser un testimoni de no-violència activa, té la seva escola. Els companys de la comunitat volen demostrar que és possible d'aconseguir un ple desenvolupament humà i espiritual, i fins i tot exercir una sana influència sobre el món, a través d'unes formes de vida i d'uns mitjans senzills, tècnicament subdesenvolupats, accessibles als pobres. Ja n'hi ha alguns treballant en països del Tercer Món. Als estius, sobretot, es troben oberts a estades de jovent, els quals en gran nombre, com a Taizé, pugem a rebre l'aigua que apaivagui una bona set de vida de l'esperit. La seva pròpia vida és una escola de no-violència.

El company mestre pot mostrar l'escola mentre refereix, amb convenciment i senzillesa, el seu tarannà. Primera i gran lliçó: l'escola no vol separar-se de la resta de la vida de la comunitat. En ella troba les seves arrels, d'ella s'alimenta, en ella s'expandeix, en ella pot travar la imatge vivificant del seu desig de creixement. L'educació no és tasca exclusiva del mestre, tota la comunitat és l'educadora. El mestre coordina l'esforç de tots, pares, companys i infants. Qui posseeix alguna habilitat o art especial, qui gaudeix d'algun saber especial, ofereix unes hores a l'escola. I el mestre té l'oportunitat d'ensenyar, amb l'exemple, el valor del treball manual i del treball comunitari, i dues tardes a la setmana treballa a l'hort o al taller, o en feines de la Comunitat. Per fer de mestre, és un "alliberat" d'aquestes tasques, i no del tot. Els sistemes de l'escola activa i de renovació pedagògica es coneixen i s'empren.

Pel que fa a la disciplina, està emmarcada en la convivència i la corresponsabilitat de mestre i alumnes.

Sabent que l'afany de "profit" és una de les arrels de la violència, no es desaprofita cap ocasió de fer-ho veure. El càlcul, les nocions de benefici, salari, interès en donen bona ocasió. "A propòsit del càlcul", exclamava somrient el mestre en mostrar l'escola als visitants, "ens preguntem pel sistema de numeració de base 1". Un silenci meditatiu vers l'infinit n'és la conseqüència immediata. A propòsit dels càstigs, tenen present que "no es cura un mal amb un altre mal, sinó més aviat amb un bé. Així de senzill.

"La Geografia ens ajuda a descobrir els pobles i els seus problemes. La Historia representa la base de la consciència de tots els errors. És curiós remarcar com les revolucions les han seguides les dictadures: el problema de la violència és troba en l'ésser humà. Les ciències biològiques ens ensenyen a respectar la vida. El treball manual és un mitjà excel·lent per transformar l'agressivitat, per purificar-la i dirigir-la en bon sentit. És curiós com a ciutat la gent defuig el treball manual."

"L'organització de la classe s'assembla a un taller, no s'obliga als infants a romandre quietos, no treballen sols. Tractem de no posar ja en la infantesa obstacles a la naturalitat i comunicació humanes. El sistema de govern no imita cap dels presents al món. Es tracta d'una comunitat. Cada u és responsable. En una comunitat fan falta voluntaris per tal que rutlli. Per exemple, el secretari, que ha estat voluntari, demana un voluntari per netejar el terra. Si no n'hi ha, s'anomena el que no ho ha fet mai; si n'hi ha massa, el qui ho ha fet menys vegades. Si tots es troben en les mateixes condicions, es fa per sorteig. I, així, les altres coses es parlen en la reunió."

"Anoteu – remarcava el mestre- que en la reunió no només es parla, també es treballa manualment. Els nostres infants s'estimen més el seu treball que no pas ser petits conductors de masses." Polítics, amén.

"Tots els infants aprenen, com els companys adults de la Comunitat, les tècniques de silenci interior –*rappel*-, aprenen a guardar la postura i la respiració lliures d'encoïngiments i lligaments, a deturar pensament i moviment. Ben aviat, el silenci, per a ells, no és una imposició o una restricció, sinó més aviat quelcom substancials que nodreix i regenera l'esperit. Ells realment "fan el silenci", com el forner fa el pa..."

7. Rumicm-ho.

Vet aquí alguns testimonis en l'educació per a la pau. "Si no vols la guerra prepara la pau". Convé fer viure als infants i joves una escola, un àmbit educatiu, una vida més conscientment assumida. Aquesta escola no passa de moda, és activa per definició, no l'absorbeix cap estat, viu impregnada d'exhibicions de l'esperit, en paraules ghandianes. Convé bastir l'escola convivencial del sentit de la trobada solidària, de donar i perdonar, de compadir i compartir, de la comunicació, del diàleg sincer.

Menys escenaris i més participació. El patiment de la cultura necessita encetar de nou el ritus de la iniciació comunitària. No la societat egoista que expulsa enfora les deixalles i allò conflictiu que ella mateixa genera. Les deixalles es corrompen, s'acumulen i contaminen la pròpia societat que se les ha espolsat.

L'ésser humà necessita la construcció de la comunitat solidària, la que no foragita, ja que assumeix tot allò que neix en el seu si i tracta de resoldre les contradiccions que ella mateixa genera. I quan no les sap resoldre, les sap patir. Són paraules d'un home de la nostra terra. Contradictori ell mateix, però que en un moment donat va ser proposat per ar premi Nobel de la Pau. El també contradictori Nobel. Era una petita columna dedicada a la mort del fundador de "L'Olivera", a Vallbona de les Monges, comunitat educativa dedicada als discapacitats.

Massa s'ha dit que la pau és tranquil·litat en l'ordre: és la mà dreta la seva representant? Aixequem la mà dreta. I el seu índex i tots els seus ceptres ens parlaran de quines son les violències que amaguen els seus imperis. Aixequem, doncs, la mà esquerra? Cal tenir mà esquerra, diuen. Ben aixecada, veurem quin caos de desordre amaga. Sinistre. Però no tenim més mans. Què cal fer, doncs? Què cal fer si tots tenim dreta i esquerra i cada una amb la seva ambivalència?

A l'Orient, s'entenien bé amb els camins de Confuci i Tao? No ho sabrem fer nosaltres, d'agermanar dreta i esquerra?

Recollim-les, l'una amb l'altra, ens parlaran de l'alè de l'ànima que tot emergint de les paradoxes i contradiccions, deixa sortir el més bo de la nostra essència: l'ésser humà conscient que crea en flexibilitat i tolerància i que és pacient en l'espera. I que tant té pau en l'ordre com en l'inevitable desordre dels moments de transició. No un desordre cercat amb violència. L'inevitable, no el justificat bestialment.

I ens cal pau també en la desobediència a tota llei d'home que s'oposi al mandat creador "no mataràs". En els moments de transició calen símbols.

La societat del benestar material es va buidant de valors; ofegada en els contravalors "poder", "prestigi", "plaer", desferma guerres, conflictes destructors dels veritables valors. Tota guerra destrueix la VERITAT amb un devessall de justificacions, amb ocultació de realitats punyents, promocionant argumentacions demagògicament simplistes, promovent seguidisme pel "partit pres"... Destruïx la BELLESA seduïnt amb la funcionalitat tècnica, amb l'esgarripança de fantasies apocalíptiques, amb la invitació a deixar-nos hipnotitzar per la visió de les atrocitats de la violència. Destruïx la BONDAT perquè ens fa entrar en la lògica maniquea de tota guerra, satanitzant l'adversari, projectant en ell totes les nostres ombres, impeding tot diàleg cercador de sentit en la relació comunicativa, posant greus dificultats a la germanor entre pobles i cultures diferents, substituint la justícia que porta a la pau per la victòria del més fort.

Les Nacions Unides varen ser creades per estalviar a la humanitat el "flagell" de la guerra, per ser àmbit de diàleg i no per constituir-se en jutge legitimador.

En els moments de transició calen símbols.

Donem-nos les mans en la festa de la tribu. La meva dreta amb la teva esquerra, la meva esquerra amb l'altra dreta...

Els que estimen els símbols no veuran en el final d'aquest escrit un folklore tòpic o frívol si fem referència a la rotllana, petit mandala de la nostra terra, i afegim que cal aprendre de bell nou a puntejar...

En el ritme i el capteniment, pot esclatar la dansa.

NOTA BIBLIOGRÀFICA:

De l'article de Valérie Decordes. "*Actualité des principes d'Ovide Décroly*", a *Revue Internationale de Pédagogie*, 1970-1, he escollit les cites de Décroly. Aquest article em fou obsequiat per aquesta deixeble de Décroly, col·laboradora seva i educadora a l'École Decroly a la Rue de l'Ermitage.

Les citacions al voltant de la Communauté de l'Arche vénen de la conversa mantinguda amb qui llavors era el mestre de l'escola, Jean Baptiste, membre de la comunitat.

L'apartat sobre Gandhi es tret de la seva autobiografia:

Mis experiencias con la verdad. Autobiografía. Mahatma Gandhi. Ed Eyras. Madrid. IX Edició 1983.

ABSTRACT

Una reflexión biopsicológica en torno al tema de la violencia evidencia la necesidad de hacernos cargo de nuestros instintos y tendencias para conducirlos hasta su madurez y "humanizarlos". Esto significa encaminar la vida humana hacia la vivencia de los valores capitales centrados en la verdad, la belleza y la bondad. Los pioneros de la escuela nueva –como, por ejemplo, Decroly– y los pioneros de la resolución de los conflictos humanos por medios no violentos –como Gandhi en sus experiencias en Sudáfrica, o en la Comunidad de La Borie, con su escuela– confluyen en las bases de una educación para la paz. La guerra conculca los valores fundamentales de la humanidad pero la paz va más allá de la ausencia de guerras. Necesitamos una apertura simbólica que acompañe nuestra experiencia vital en su despliegue de humanidad.

A biopsychological reflection about violence leads us to the need to see about our instincts and trends in order to lead them towards maturity and to "humanize" them. This means to bring human life to live core values focused on the truth, beauty, and goodness. New school pioneers, such as Decroly, and pioneers in human conflict-resolution through non-violent means, such as Gandhi in his experiences in South Africa or La Borie Community with its school, merge into the basis for an education for peace. War breaks the fundamental values of mankind, but peace goes beyond the absence of war. We need a symbolic opening to accompany our humanity developing life experience.

Une réflexion biopsychologique sur la violence humaine nous mène au besoin de prendre en charge nos instincts et tendances pour les conduire à maturité et les humaniser. Cela veut dire faire en sorte que la vie humaine se vive selon les valeurs fondamentales basées sur la vérité, la beauté et la bonté. Les pionniers de la nouvelle école, tels que Decroly, les pionniers de la résolution des conflits humains par la non-violence, comme Gandhi lors de ses expériences en Afrique du Sud, et la Communauté de La Borie, avec son école, sont tous d'accord sur les bases d'une éducation pour la paix. La guerre piétine les valeurs fondamentales de l'humanité, mais la paix va au-delà de l'absence de guerres. Il nous faut une ouverture symbolique pour accompagner notre expérience vitale porteuse d'humanité.

